

Mosonymegye erdőségei.

Hecke W*) nyomán írta Erdődi Adolf.

Mosonymegye majdnem tökéletes áradvány és özönképleti síkságnak mondható.

Határait északkeletről a Duna; délről a Hanság; nyugatról a sekélysege miatt nem hajókázható Fertőtava; északnyugatról pedig alsó Ausztria s illetőleg az annyit emlegetett Lajtha nevű folyócska, képezik.

Pozsony mellett a Duna tükré 128·34 méterrel (406 láb) emelkedik a tenger fölébe, miglen Hegyes-Halom (Strasz-Sommerein) nevű, körülbelül a megye közepén fekvő helységnek szintén csak 128·97 méternyi (408 láb), a parndorfi fensíknak pedig 185·24 mét. (586 láb) a tengerfeletti emelkedése.

E síkság magyar alföldünkkel egy természetes területet képezvén, a mosonymegyei erdőségeket illető tapasztalatok némiképp alföldünk erdősítésére nézve is használhatók.

Mosonymegye középső része vízben igen szűkülöködik, miután a Duna, a Hanság s a Fertőtava közötti tért egyedül e Lajta nedvesíti, — s e szárazságot a gyér és csekély esőzések nagy mérvben emelik.

E megye éghajlatának sajátosságaihoz tartoznak még a heves és tartós északnyugati és délkeleti szelek is, melyek nem kis részben járulnak a talaj szikkasztásához.

Égiháborúk és jégverések itt a ritkább esetek közé tartoznak.

A föld általában termékenynek mondható, a hol és a mennyiben az — elég nedvességnek örvend.

Az említett szárazság azonban nem csak az éghajlat, tehát a hő nyarak, csekély esőzések és tartós szelek, de egyszersmind a talaj sajátosságos mivoltának is következése. Ez ugyanis a vizet könnyen befogadván, gyorsan elpárologtatja; befelé meg homoktartalma szaporodván, ennek szemcséi nagyobbodván, a víz erősebb esőzések után könnyen hathat a talaj aljáig, mely itt közönségesen kavicsból

*) Die Landwirtschaft der Umgebung von Ungarisch-Altenburg und die landwirtschaftliche Lehranstalt daselbst v. W. Hecke. 1861.

áll s melyből az soha sem térhet vissza a föld felső rétegébe, miután ezen alj hajcsövességgel úgy szólván, éppen nem bir.

A talaj eddigi leírása a megye száraz részére vonatkozik; ettől ellenkező irányban eltérő természettel birnak a Hanság földjei, melyek egyetlen nagy—egyképű, imittamott kis erdőcske által félbeszakasztott mocsárrétet képeznek.

Különben a megye területe 217280 hektárt (37·75 □ mértf.) teszen; ebből azonban a terméketlen, u. m. a folyók, a tó, a Hanság némely részei 52554. hektárt (9·1307 □ mf.) tévén, marad termőföldnek 164720 hekt. (28·6193 □ mf.)

Ebből 1850-ben használtak:

szántóföldnek	52
rétnek	24
legelőnek	14
erdőnek	7
szőlőnek	0·7
és nádasnak	2 százalékot.

Az erdők összege tehát a megyében csak 11532 hektárt (2·0034 □ mérföld) képez és ez majdnem kizárólag a megye északi keleti negyedére esik.

Valóban kevés, ha meggondoljuk, hogy e megyének 76621 lakosa van 15 mezővárosban és 48 faluban eloszolva és hogy ez erdők körüli gazdálkodás nagyrészt igen silánynak mondható.

Az itteni erdők uralkodó fanemeit képezik: a csupkás és csupkátlan tölgy; a szilfa; a fehér nyárfa; a hamvas és a mezgés égerfa; a mogyoró és az úkász.

Fenyvesre, kivéve néhány mesterségesen tenyésztettet, bikkfára, jókori és juhar-jávorra itt nem akadunk; e fanemekre nézve az itteni termőhelyek nagyon szárazak és túlmelegek lévén.

A termőhelyek, melyeken a fentebb nevezett fák diszlenek, három főkülönbségükre oszlanak: a dunamellék és a Duna szigeteinek üde ligeti földje képezi az első és legjobb termőhelyet; a másodikat a vizektől távolabb eső s halmokon elszórt talaj, a harmadikat pedig a Hanság posványosága.

A ligeti erdők áradványon állanak s habár e talaj nagy homoktartalma s a homok durvább szemcséi folytán magában véve nem is

igen termékeny, úgy az mégis a mélyebb rétegeket keresztülható vizeknél fogva üde lévén, buja fatenyészetnek örvend.

Itt a fehér nyárfa gyakran elegyetlen álladékokat képez, melyek 40 éves korukban meglehetősen sűrű, hektáronként 521 (holdanként 300) darab fát tartó zárlatban jönnek elő, 27—28 méternyi (70-90 lábnyi) fahosszal; a fehér nyárfával nagyobb vagy kisebb mértékben elegyes álladékokat képez gyakran a fekete nyárfa, a hamvas égerfa, a fehér fűz, a mezgés égerfa és a szilfa; a nevezett fanemek közt gyakran a hamvas éger válik uralkodóvá s ilyenkor az 40-ik évében, teljzárlata álladékban 19 méternyi (60 lábnyi) tekintélyes magasságot ér el; a mogyoró, a somfa és egyes fodor-jávorok képezvén az alfát.

Nem ritkán a ligeti erdők már csak ély távolában akadunk a száraz talaj erdejére: e termőhelyet magasb fekvés és kavicsos alap jellegzi.

Itt a sikon a csupkás tölgy az uralkodó; elegyes vele a szilfa, még pedig közönségesen a köz: néha azonban a virágos szilfa is. Elszórva egyes fodor-jávorokra, gyertyánfákra, hársokra, vad alma és cseresnyefákra; igen igen ritkán egy egy barkócza galagonyára is akadunk.

Imittamott az elegyes álladékok uralkodó fanemét a szilfa s gyér esetekben a fodor-jávor is képezi.

Ezen erdők csak ritkán birnak sűrű zárlattal; a fák hossza még magasabb fordában sem ér gyakran 18—22 métert (60—70 láb); 30 vagy 40 éves fordában pedig, a minőben ezek többnyire vágatnak, közönségesen csak 9—13 méternyi (30—40 láb) magasra nőnek: ezen körülmények közt és az itt kedvező meleg éghajlat alatt a nevezett fák között rendszeren igen buján tenyész mint alfa a fodor-jávor, a mogyoró, a husos som, a veres gyűrű, a csere galagonya, a varjutövis benge, a tövis kőkény, a sóska borbolya, a vesszős fagyal, a csikos kecskerágó, a kánya, és az ostormén bangita meg a kutya benge; holott a gyalogfenyő boróka, a repcsén hanga, az afonya s más eféle a hegységeken és éjszaki vidékeken otthonos növények egészen hiányoznak.

Ezen összevissza bonyolódott haraszt világosb helyeiről felkunkorodik sokszor 6 mét. (20 láb) magasságban a vad komló és a

szálag bérce, sajátzerü lugasokat képezvén; miglen zároltabb helyeken az elkorcsult szőlőtökék sugár fekete törzsei 9—13 méternyi (30—40 láb) magasban a fák koronáit érvén, különös benyomást idéznek elő, melyet a gyakran fellépő valódi élősdiek: a fakín és az élődi fagyöngy még emelnek.

Eltévesztett újraerdősítés folytán számos álladékban e bokrok annyira ellepték a tért, hogy ott, hacsak gyökerestül ki nem irtanak, más fának tenyésznie lehetlen; a sűrű harasztban néhány elsatnyult tölgy és szilfa nyomorog, az álladék fölfáját képviselvén s csak egyes őskoru félig elszáradt tölgy emlékeztet ezen erdők szebb korára, mikor azonban e vidék, mint mondják, gyakoribb áradások folytán a mostaninál nedvesebb s így termékenyebb talajjal is birt.

Husz év óta nagyban tenyészik a gyorsnövésű ákászt, úgy hogy e fanemmel most már több száz hektárra menő terület van erdősítve.

Egyes, a régibb időben tülevelű fákkal beültetett térségek bizonyítják, hogy az itt oly nagy értékű fanemeket, habár nagy bajjal is, nevelni mégis lehetséges; az erdei faiskolákban jelenleg a lucz és fekete fenyők milliói diszlenek; a parndorfi fensík jelentékeny térségei e fanemekkel már beültetvék: s így nem igen sokára e vidék a mindig zöld tülevelűekkel diszesítve talán vidámabb színben fog feltűnni.

A Lajta-hegység halmain szinte csak lombfa tenyészik; a kocsános tölgy mellett itt azonban már a kocsántalanra is akadunk; ritkább a szilfa, ellenben a gyertyánfa egyes sarjerdőkben az uralkodó fanemet képezi s társaságában egyes bikkék mellett számos barkócza-galagonyát találunk.

A Hanság egyes emelkedésein ugyanazon fanemek nőnek, melyek a száraz talajt borítják; a kocsános tölgy azonban még a a zsombláp szélein is tenyészik s egyes példányok gyorsnövése csodálatra méltó.

Magán a lápon, hol az alvizek a fölülettől már csak 1—2 méternyire vannak, a mezgés égerfa, a gömbölyű levelű rezgő nyárfa (a ligeti erdőkben hosszas levelű rezgő nyár is találkozik) s a fehér fűzfa uralkodik egyes nyárfák társaságában; a hol a terület még mélyebbre süllyed s az alvizek tükre a föld felszínéhez már igen közel

áll, ott kezdődik a hamvas fűz térköre, elegyetlen álladékokat képezvén, melyek eleinte élénk növéssel birnak, a föld nedvességének növekvésével azonban mindig csekélyebb magasságot érnek el, s végül a terjedő fűznek engednek helyet; ez térkörének felső szélén még egy két méternyi magasra nő, a tiszta láp felé azonban elszórt jelentéktelen kinézésű növénynyé törpül.

E tünemény élénken emlékeztet a havasok henye fenyőjére, mely a tengerfeletti magasság növekvésével vesz egyarányuan hozs-zából; ez termő tájának alsó szélein sűrű zárlatban néhány méterre is rughat, miglen e fenyő feljebb elszórt példányokban alig 0·3 méternyi hosszura nyulván, végre egészen eltűnik.

Hátravan még ezen erdők körüli gazdaszatról szólanunk.

A kisbirtokosok és községek erdei csak ritkán örvendnek szabályszerű üzemnek. — Már említettük, hogy egész térségek erdei, a fa minden tekintet nélküli levágása folytán csekély értékű harasztokká váltak, melyek fölfáját egyes többnyire nyomorgó tölgyek és szilfák képezik. E bokrok a szerint, mint azok mogyorófából, vagy a mi közönségesebb, husos somfából, veres gyűrüből, meg csere galagonyából, vesszős fagyalból, sóska borbolyából, csikos kecskerágóból s több effélékből állanak, 12—6 éves fordában vágatnak. — Más térségek nyárfával, ismét mások tölgy és szilfával borítvák, mely utóbbi fanemek többnyire a tőkékül sarjadztak; ezenkívül a tölgyek némelykor, a szilfák pedig rendszeren gyökérhajtásokat is képeznek s főkép ezen körülménynek köszöni e vidék számos szilfa, erdőcskéje a tarvágtat utáni újjászületését. A kis birtokosok erdei továbbá kis részecskékben és a legkülönbözőbb korfokozatokban elszóródvák, mely bajon segitni a tagosítás sem tartotta feladatának.

Ezen erdőcskéék bővebb leírását mellőzvé, a még mondandók a főhercegi magyar óvári uradalom erdeire vonatkoznak.

(Vége következik.)